

Šiuolaikinių studentų požiūris į tradicinius (spausdintinius) vadovėlius

Elvyda Martišauskienė

Profesorė socialinių mokslų (edukologijos) habilituota daktarė
Vilniaus pedagoginio universiteto Edukologijos katedra
Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius
Tel. (8-5) 279 00 42

Informacinės visuomenės amžius atveria mokymosi visą gyvenimą perspektyvą, kuriai įgyvendinti reikia atitinkamų mokymo(si) priemonių. Šiame straipsnyje aptariama, kaip aukštųjų mokyklų studentai vertina tradicinių mokymosi priemonių – spausdintinių vadovėlių šiuolaikiškumą ir prieinamumą, ryškinamos aukštosioms mokykloms ir leidėjams aktualios problemos.

Pagrindiniai žodžiai: tradiciniai (spausdintiniai) vadovėliai, vadovėlių šiuolaikiškumas, prieinamumas.

Įvadas

Trečiasis tūkstantmetis siejamas su naujos eros – informacinės visuomenės amžiaus pradžia. Tokį ambicingą pavadinimą patvirtino Lisabonoje (2000) susirinkę Europos Tarybos strategai, įvertinę informacinių technologijų, atvėrusių naujas galimybes tenkinti prigimtą žmogaus pažinimo poreikį, plėtrą. Naujų impulsų, spartinančių natūralų pažinimo siekį, teikia ir gilėjanti globalizacija, postmodernaus pasaulio kaitos vyksmo sureikšminimas, verčiantis abejoti net mokslo laimėjimų stabilumu. Sykiu keičiasi ir požiūris į mokymąsi. Oficialiai naikinama mokymosi laiko riba, priimant *mokymosi visą gyvenimą* iššūkį, labiausiai atliepiantį dabartinio pasaulio poreikius. O pasaulio pažinimo įprasminimas praranda buvusius atskaitos taškus: naujos žinios, įgyti diplomai jau neteikia ilgalaikių garantijų, siekiant esminių gyvenimo tiks-

lų, keičiasi mokymosi ir pasiekimų vertinimo kriterijai bei technologijos, kitaip sakant, randasi nauja ugdymo paradigma, verčianti peržiūrėti visus ugdymo komponentus.

Darbų mastas didžiulis. Ypač daug jų aukštojo mokslo sistemoje. Plėtojant Bolonijos deklaracijos (1999) gaires, visose Europos valstybėse ieškoma būdų užtikrinti reikiamą aukštojo mokslo atsaką į XXI amžiaus iššūkius.

Pertvarkant aukštojo mokslo sistemą, iškyla būtinybė peržiūrėti mokymo(si) priemones kaip pamatinį studijų komponentą, daugiausia laiduojantį šiuolaikišką studijų pobūdį ir kokybę. Kyla daug klausimų: ar / kaip keičiasi studentų požiūris į tradicinę mokymo(si) priemonę – spausdintinį vadovėlį, kai „vadovėlinės žinios“ savitai praranda ilgaamžiškumo statusą, ar vadovėliai gali konkuruoti su naujomis mokymo(si) technologijomis, ar daugėjant besimokančiųjų, vadovėlių turinys, leidyba tenki-

na dabartinius besimokančiųjų poreikius ir t. t. Šio tyrimo *objektu* pasirinkta aukštųjų mokyklų studentų požiūris į vadovėlius ir jų naudojimo problemas.

Tyrimo *tikslas* – nustatyti, ar tradiciniai (spausdintiniai) vadovėliai tenkina dabartinių informacinės visuomenės amžiaus studentų poreikius.

Tyrimo *uždaviniai*: a) išsiaiškinti, kaip įvairių aukštųjų mokyklų studentai vertina vadovėlių, kaip mokymo(si) priemonės, šiuolaikiškumą, prieinamumą; b) kokią vietą jiems skiria tarp kitų mokymo(si) priemonių; c) kokių kyla apsirūpinimo vadovėliais problemų.

Tyrimo metodika ir organizavimas. Tyrimas atliktas Lietuvos švietimo ir mokslo ministerijos užsakyму Vilniaus pedagoginio universiteto Edukologijos katedroje, siekiant nustatyti, kokiomis mokymosi priemonėmis ir informacijos šaltiniais naudojasi aukštųjų mokyklų studentai. Studentų požiūris į vadovėlius – dalis šio tyrimo.

Atliekant tyrimą taikyta: *anketinė apklausa*, padėjusi nustatyti studentų požiūrį į tiriamą problemą; *individualūs pokalbiai* su studentais, leidę tiksliau apibrėžti požiūrio į vadovėlius kontūrus, bei *statistinė duomenų analizė* (procentinis dažnis, statistinis reikšmingumas).

Ištirta 1338 respondentai, studijuojantys Vilniaus universitete, Vilniaus pedagoginiame universitete, Vytauto Didžiojo universitete,

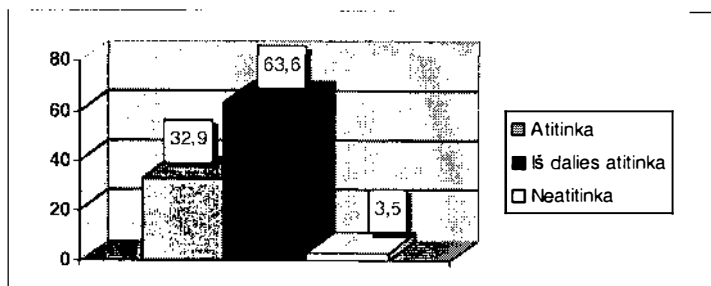
Kauno universitete, Vilniaus Gedimino technikos universitete, Šiaulių universitete ir 488 Vilniaus, Rokiškio (Panevėžio kolegijos filialo), Utenos kolegijose, teikiančiose aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą.

Tyrimo rezultatai

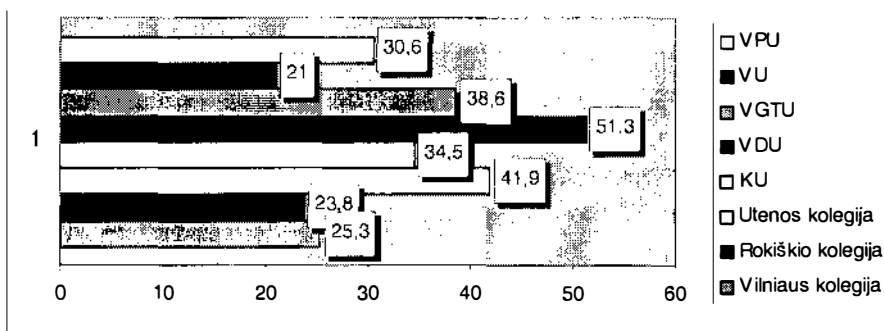
Studentų požiūris į vadovėlių šiuolaikiškumą

Dabartinis informacijos proveržis ir prieigų prie jos gausa kelia didelius informacijos kokybės reikalavimus. Tyrimo duomenys atskleidė, kad 82 proc. universiteto ir 73,9 proc. kolegijų studentų labai dažnai ir dažnai naudojami spausdintiniais vadovėliais. Todėl svarbu žinoti, ar jie, kaip tradicinė mokymo(si) priemonė, sudaro pakankamas prielaidas studijų kokybei. Suprantama, vadovėlių kokybė apibūdinama daugeliu atžvilgių, kuriuos adekvačiausiai gali įvertinti specialistai. Šiame tyrime sutelkiamas dėmesys tik į kai kuriuos vadovėlių kokybės parametrus, reikšmingesnius vartotojams. Neabejotina, kad studentams itin svarbus vadovėlių kokybės matas yra jų ir *studijų programų atitiktis* (1 pav.).

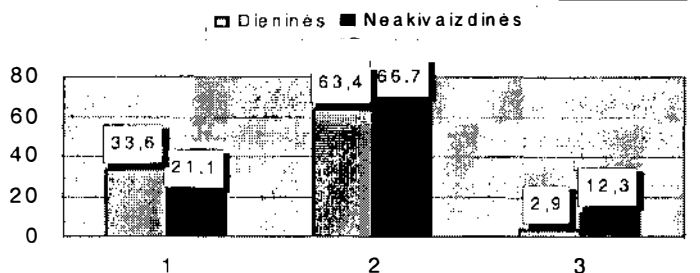
Tyrimo duomenys atskleidė, kad tik trečdalis studentų mano, jog vadovėliai atitinka dalykų programas, o du trečdaliai nurodo, kad

1 pav. Studentų požiūris į vadovėlių ir studijų programų atitiktį

2 pav. Vadovėlių ir studijų programų atitikimo skirstinys pagal aukštąsias mokyklas

1 – atitinka; 2 – iš dalies atitinka; 3 – neatitinka

3 pav. Dieninių ir neakivaizdinių studijų respondentų požiūris į vadovėlių ir studijų programų atitikimą

jie tik iš dalies tenkina programų reikalavimus. Pažymėtina, kad šiuo atžvilgiu nerasta statistškai reikšmingų universitetų ir kolegijų studentų požiūrio skirtumų, nors kiek daugiau universiteto studentų linkę pripažinti vadovėlių ir dalykų programų atitiktį (universitetų – 34,1 proc., kolegijų – 29,5 proc.).

Kita vertus, vadovėlių ir programų atitiktį / neatitiktį gali lemti ir maži dalykų programų pokyčiai, ir nepakankamas vadovėlių atnaujinimas. Todėl studentų požiūris tik iš dalies gali atspindėti vadovėlių šiuolaikiškumą.

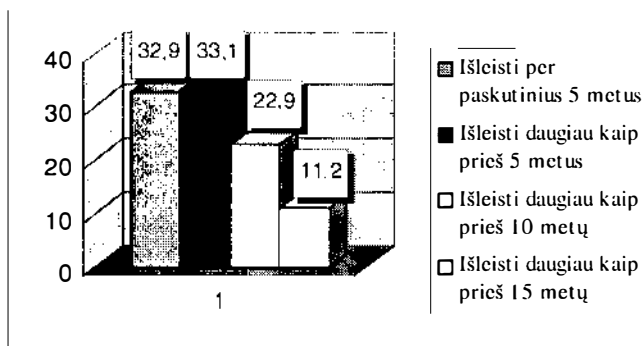
Statistinė duomenų analizė atskleidė, kad studentų požiūris į vadovėlių ir dalyko programų atitiktį *nepriklauso nuo lyties* ($p = 0,300$; $p > 0,05$), studentų *gimtosios kalbos* ($p = 0,621$; $p > 0,05$) (lietuvių, lenkų, rusų), *studijų fi-*

nansavimo ($p = 0,365$; $p > 0,05$), *studijų krypčių* ($p = 0,551$; $p > 0,05$), bet duomenys rodo, kad vis dėlto geriausiai studijų poreikius atitinka medicinos (40,4 proc.) ir kūno kultūros (37,5 proc.) vadovėliai, o mažiausiai – gamtos (8,2 proc.) ir tikslųjų (6,5 proc.) mokslų.

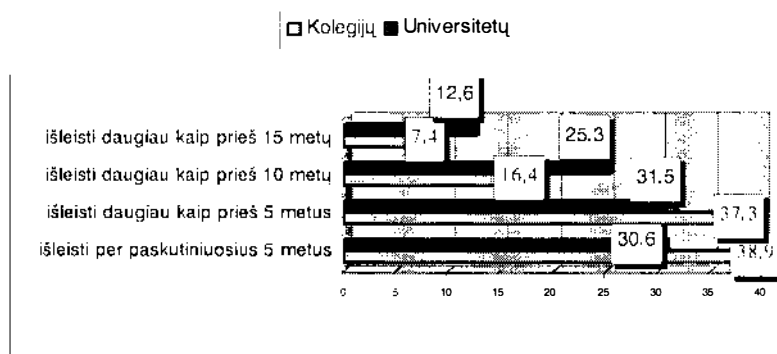
Statistiškai reikšmingi skirtumai rasti lyginant respondentų duomenis pagal *aukštąsias mokyklas* ($\chi^2 = 32,785$; $p = 0,003$ $p < 0,05$).

Tyrimo duomenys rodo, kad spausdintiniai vadovėliai, studentų nuomone, geriausiai atitinka mokymo programas VDU (51,3 proc.), Utenos kolegijoje (41,9 proc.), VGTU (38,6 proc.). Šis santykis mažiausias Rokiškio kolegijoje (atitinka – 23,8 proc.).

Požiūris į vadovėlių ir programų atitiktį priklauso nuo *studijų formos* ($\chi^2 = 16,025$; $p = 0,003$ $p < 0,05$) (3 pav.).

4 pav. Studentų dažniausiai naudojamų vadovėlių skirstinys pagal išleidimo metus

5 pav. Universitetų ir kolegijų studentų dažniausiai naudojamų vadovėlių skirstinys pagal jų išleidimo laiką (%)

Matyti, kad dieninių studijų respondentai geriau aprūpinami šiuolaikiškais vadovėliais. Tokią situaciją gali suponuoti daug veiksnių: dieninių studijų respondentai lanksčiau apsirūpina šiuolaikiškais vadovėliais, o neakivaizdinių studijų besimokantieji turi tenkintis ir ne visai atitinkančiais programomis; kitaip tuos pačius vadovėlius vertina dirbantys studentai ir t. t. Tai, kad tik penktadalis (21,1 proc.) neakivaizdinių studijų respondentų nurodo, jog vadovėliai atitinka programą, o neatitiktį konstatuoja 12,3 proc. tirtųjų, jau yra rimta problema, galinti daryti poveikį studijų kokybei, juolab kad mokymosi visą gyvenimą kontekste vis dažniau teks jungti teorines ir praktines žinias.

Kitas formalus aukštosiose mokyklose naudojamų vadovėlių *šiuolaikiškumo matas* yra jų *išleidimo metai*. Vadovėliai, iš kurių studentai mokosi, pagal jų išleidimo laiką pasiskirstė taip (4 pav.).

Matyti, kad du trečdaliai vadovėlių išleisti per pastaruosius dešimt metų, bet daugiau kaip dešimtadalis jų yra senesni nei penkiolikos metų. Rasti statistiškai reikšmingi *universitetų ir kolegijų* studentų nuomonių skirtumai ($\chi^2 = 15,966$; $p = 0,001$ $p < 0,05$) (5 pav.).

Akivaizdu, kad kolegijose daugiau naudojama paskutinį dešimtmetį išleistų vadovėlių. Galima manyti, kad kolegijų statuso keitimas darė pozityvų poveikį vadovėlių leidybai.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad reikšmingai skiriasi naudojamų vadovėlių išleidimo lai-

1 lentelė. Respondentų požiūrio į dažniausiai naudojamų vadovėlių išleidimo metus skirstinys pagal studijų programas (procentinis dažnis)

Studijų programos	Vadovėliai išleisti:			
	prieš 5 metus	daugiau nei prieš 5 metus	daugiau nei prieš 10 metų	daugiau nei prieš 15 metų
Humanitariniai mokslai	29,2	34,8	25,3	10,7
Socialiniai mokslai	47,3	31,7	17,8	3,2
Tikslieji mokslai	9,1	27,3	41,6	22,1
Gamtos mokslai	20,4	30,6	24,5	24,5
Menai	36,3	47,3	8,8	7,7
Kūno kultūra, sportas	50,0	25,0	25,0	0,0
Medicinos mokslai	46,8	25,5	25,5	2,1
Technologijų mokslai	20,1	32,2	26,4	21,3

2 lentelė. Respondentų požiūrio (procentinis dažnis) į dažniausiai naudojamų vadovėlių išleidimo metus skirstinys pagal aukštąsias mokyklas

Aukštosios mokyklos	Vadovėliai išleisti			
	prieš 5 metus	daugiau nei prieš 5 metus	daugiau nei prieš 10 metų	daugiau nei prieš 15 metų
VPU	17,4	36,3	31,7	14,6
VU	16,1	35,5	29,0	19,4
VG TU	24,8	25,7	22,8	26,7
VDU	82,5	13,8	3,8	0,0
KU	37,2	34,5	25,0	3,4
Utenos kolegija	43,5	35,5	19,4	1,6
Rokiškio kolegija	53,6	28,6	9,5	8,3
Vilniaus kolegija	24,2	46,3	20,0	9,5

kas ir pagal studijų programas ($\chi^2 = 133,730$; $p = 0,000$; $p < 0,05$) (1 lentelė).

Nors tyrimo programa neleidžia atskleisti priežasčių, bet akivaizdu, kad daugiausia naujų vadovėlių išleista *sporto ir kūno kultūros* (50,0 proc.), *socialinių* (47,3 proc.), *medicinos* (46,8 proc.) ir *menų* (36,3 proc.) studijų programoms. O senesnių nei 15 metų vadovėlių daugiausia naudoja *gamtos* (24,5 proc.), *tikslųjų* (22,1 proc.) ir *technologijų* (21,3 proc.) studijų programų studentai.

Skiriasi naudojamų vadovėlių išleidimo metai ir pagal *aukštąsias mokyklas* ($\chi^2 = 203,439$; $p = 0,000$; $p < 0,05$) (2 lentelė).

Iš 2 lentelės duomenų matyti, kad daugiausia naujų vadovėlių (išleistų per paskutiniuo-

sius 5 metus), turi VDU (82,5 proc.), Rokiškio (53,6 proc.) ir Utenos (43,5 proc.) kolegijos. Daugiausiai senesnių nei 15 metų vadovėlių naudoja VG TU (26,7 proc.) ir VU (19,4 proc.), VPU (14,6 proc.), tai yra senesnės aukštosios mokyklos.

Vadovėliams pasirinkti turi įtakos ir studentų *lytis* ($\chi^2 = 39,546$; $p = 0,000$; $p < 0,05$): moterys dažniau nurodė, jog naudoja naujausius vadovėlius (34,6 proc., vyrai – 27,9 proc.), o vyrai – seniausius (atitinkamai 7,3 proc. ir 22,1 proc.).

Studentų požiūris į vadovėlių šiuolaikiškumą, matyt, iš dalies lemia ir vadovėlių vietą tarp kitų mokymo(si) priemonių. Iš tyrimo duomenų paaiškėjo, kad dažniausiai studentai nau-

dojasi paskaitų konspektais (70,4 proc. universitetų ir 59,3 proc. kolegijų studentų; $p = 0,002$; $p < 0,05$), o spausdintiniams vadovėliams skiriama antra vieta.

Studentų nuomonė apie apsirūpinimą vadovėliais

Studentų požiūris į vadovėlių pirkimą

Vadovėlių, kaip pagrindinę mokymosi priemonę, ypač neseniai išleista, daugelis studentų norėtų įsigyti. Be to, bibliotekos dar nepajėgios vadovėliais, ypač naujaisiais, aprūpinti visų studentų, tad daugiau nei du trečdaliai respondentų nurodė, kad vadovėlius tenka pirkti (6 pav.).

Statistinė duomenų analizė atskleidė reikšmingą skirtumą ($\chi^2 = 30,046$; $p = 0,000$; $p < 0,05$). Gali būti, kad universitetų studentai dažniau nei kolegijų auklėtiniai perka vadovėlius dėl to, kad jų studijos daugiau grindžiamos teorija.

Iš tyrimo duomenų paaiškėjo, kad vadovėlių pirkimas statistiškai reikšmingai priklauso nuo studijuojamų dalykų programos ($\chi^2 = 22,901$; $p = 0,002$; $p < 0,05$). Mažiausiai vadovėlių per-

ka *sporto ir kūno kultūros* studijų programos studentai (37,5 proc.) bei *būsimieji medikai* (57,4 proc.). Daugiausia vadovėlių įsigyja studijuojantys *gamtos* (79,6 proc.), *tiksluosius* (76,6 proc.) mokslus ir *humanitarai* (76,4 proc.).

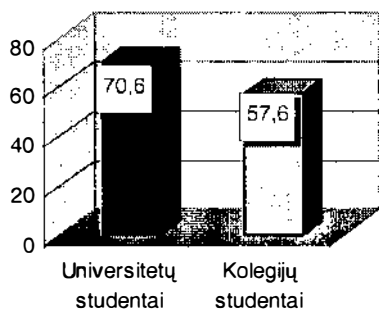
Tačiau vadovėlių pirkimas neturi reikšmingų sąsajų su gimtąja kalba ($p = 0,768$; $p > 0,05$), studijų finansavimu ($p = 0,359$; $p > 0,05$), studijų forma ($p = 0,200$; $p > 0,05$), pažangumu ($p = 0,408$; $p > 0,05$). Belieka manyti, kad vadovėlių pirkimas labiau sietinas su aukštesnėmis studijų aspiracijomis. Juos dažniau perka universitetų ir aukštesniųjų kursų studentai.

Studentų požiūris į vadovėlių kainas

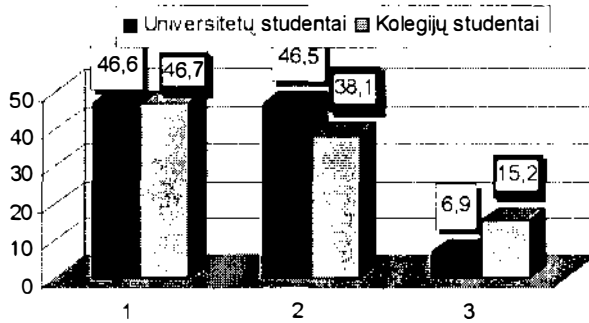
Statistiškai tiriant vadovėlių įsigijimo galimybes paaiškėjo, kad tik mažiau nei pusė (44,2 proc.) studentų kainos yra prieinamos. Tačiau daugiau nei antra tiek studentų nurodo, kad vadovėlių kainos yra labai didelės, todėl jų įsigyti jiems yra labai sunku. Rasti statistiškai reikšmingi *universitetų ir kolegijų* studentų nuomonės ($\chi^2 = 16,342$; $p < 0,000$) apie vadovėlių kainas skirtumai (7 pav.).

Iš tyrimo duomenų matyti, kad labiausiai skiriasi požiūris tų studentų, kurie nurodo, kad vadovėlių nusipirkti įmanoma. Taip teigia daugiau universitetų studentų, o veikia pat daugiau kolegijų studentų neturi nuomonės dėl vadovėlių kainos. Požiūrį į vadovėlio kainą gali lemti ir požiūris į vadovėlio reikšmingumą tolesniame gyvenime, ir apskritai požiūris į studijas, ne tik socialinė padėtis.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad skiriasi įvairių studijų programų respondentų požiūris į vadovėlių kainas ($\chi^2 = 16,342$; $p < 0,000$) (3 lentelė).

6 pav. Kolegijų ir universitetų studentų skirstinys pagal vadovėlių pirkimą

1 – labai didelės kainos 2 – įmanoma nusipirkti 3 – neturi nuomonės

7 pav. Kolegijų ir universitetų studentų požiūris į vadovėlių kainas

3 lentelė. Įvairių studijų programų respondentų skirstinys pagal požiūrį į vadovėlių kainas

Studijų programos	Vadovėlių kainos		
	Labai didelės	Įmanoma nusipirkti	Neturi nuomonės
Humanitariniai mokslai	44,4	50,0	5,6
Socialiniai mokslai	56,6	36,3	7,1
Tikslieji mokslai	36,4	53,2	10,4
Gamtos mokslai	30,6	67,3	2,0
Menai	40,7	49,5	9,9
Kūno kultūra, sportas	37,5	50,0	12,5
Medicinos mokslai	59,6	21,3	19,1
Technologijų mokslai	42,5	43,7	13,8

Dažniausiai *medicinos* ir *socialinių mokslų* studijų programų studentai nurodo, kad vadovėlių kainos didelės. Labiausiai įmanoma nusipirkti *gamtos* mokslų programos vadovėlių (67,3 proc.). Daugiausia (19,1 proc.) studentų neturi nuomonės apie *medicinos*, *technologijų*, *kūno kultūros mokslų* vadovėlių kainas. Tokį požiūrį gali lemti ir turėjimas pakankamai pinigų, ir neturėjimas noro pirkti vadovėlių.

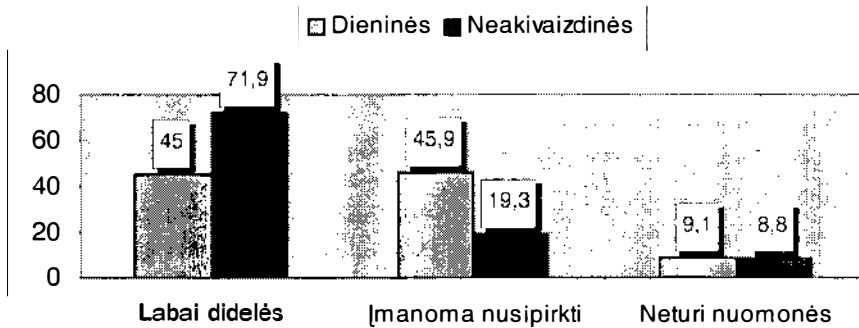
Pažymėtina, kad ne tik vadovėlių ir programų atitiktį, bet ir jų kainas skirtingai vertina dieninių ir neakivaizdinių studijų respondentai ($\chi^2 = 16,881$; $p < 0,000$) (8 pav).

Atrodo, kad vos penktadalis neakivaizdinių studijų respondentų turi galimybių pirkti vadovėlius, o daugiau nei dviem trečdaliams respondentų vadovėlių kainos yra per didelės.

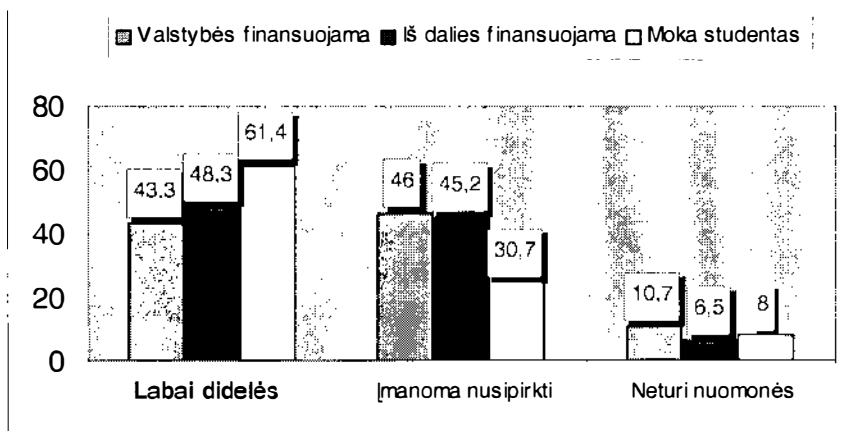
Studijų pobūdis taip pat daro poveikį respondentų požiūriui į vadovėlių kainas ($\chi^2 = 13,356$; $p < 0,010$) (9 pav).

Iš paveikslo matyti, kad labiausiai skiriasi studentų, mokančių už studijas, požiūris į vadovėlių kainas. Tik mažiau nei trečdalis studentų gali jų įsigyti. Taigi reikšmingai besiskiriančios kai kurių studentų grupių (neakivaizdinės studijų programos; studentų, mokančių už studijas) galimybės įsigyti vadovėlius gali iškreipti socialinį Bolonijos proceso aspektą, kuriuo siekiama, kad „kokybiškas aukštasis mokslas būtų vienodai prieinamas visiems“, pažymint, kad studentai „be kliūčių, susijusių su socialine ir ekonomine padėtimi, galėtų užbaigti studijas“ [2, p. 59].

Nevienodai vadovėlių kainas vertina ir *skirtingų aukštųjų mokyklų* studentai ($\chi^2 = 59,437$;

8 pav. Dieninių ir neakivaizdinių studijų respondentų požiūris į vadovėlių kainas

9 pav. Studentų požiūris į vadovėlių kainas pagal studijų pobūdį

$p < 0,000$). Duomenys atskleidžia, kad dažniausiai vadovėlių kainas mano esant labai didelės VU (58,1 proc.), Utenos kolegijos (56,5 proc.), Klaipėdos universiteto (50,7 proc.) studentai; prieinamas – VGTU (57,4 proc.), Rokiškio kolegijos (53,6 proc.), VDU (50,0 proc.) respondentai. Dažniau neturi nuomonės apie vadovėlių kainas kolegijų studentai. Šiuo atveju alternatyvos gali būti kelios: arba kolegijų studentai geriau aprūpinti vadovėliais ir nereikia jų pirkti, arba vadovėliai laikomi mažiau vertingi studijuojant ir nenorima jų įsigyti, bet gali turėti poveikį ir socialinė padėtis, kai šias studijų pro-

gramas dažniau renkami mažiau apsirūpinusių socialinių sluoksnių atstovai.

Požiūris į vadovėlių kainas priklauso ir nuo lyties ($\chi^2 = 7,6110$; $p < 0,022$). Moterims vadovėlių kainos dažniau atrodo labai didelės (atitinkamai 49,3 proc. ir 39,2 proc.), o daugiau vyrų mano, kad vadovėlių kainas prieinamos (atitinkamai 51,3 proc. ir 41,8 proc.). Gal tai lemia pastarųjų geresnė materialinė padėtis.

Tačiau vertinant vadovėlių kainas nedaro poveikio bakalauro ($\chi^2 = 7,251$; $p < 0,123$) ir magistrantūros ($p = 0,665$; $p > 0,05$) studijų programos, gimtoji kalba ($p = 0,325$; $p > 0,05$).

Išvados

Spausdintiniais vadovėliais labai dažnai ir dažnai naudojasi 82 proc. universitetų ir 73,9 proc. kolegijų studentų. Tačiau vadovėlių *šiuolaikiškumas* tenkina tik trečdalį (32,9 proc.) studentų, tiek jų atitinka studijų programas. Ypač reikėtų atkreipti dėmesį į neakivaizdininkų aprūpinimą studijų programas atitinkančiais vadovėliais, nes vos penktadalis jų naudojami tokiomis vadovėliais, o ši mokymosi forma, plečiantis mokymuisi visą gyvenimą, perspektyvi.

Tik trečdalis (32,9 proc.) vadovėlių išleista per paskutiniuosius penkerius metus. Lygiai tiek jų, studentų nuomone, atitinka studijų programų reikalavimus. Toks precizišką duomenų sutaptis negali būti atsitiktinė. Be to, daugiau naujų vadovėlių yra jaunesnėse aukštosiose mokyklose (kolegijose ir VDU).

Aprūpinimas šiuolaikiškais vadovėliais aukštosiose mokyklose yra nepakankamas. Vertėtų atkreipti dėmesį ir į kai kurių (ypač gamtos, tikslųjų ir technologijų) studijų programų naujų vadovėlių leidybą.

LITERATŪRA

Mokymosi visą gyvenimą memorandumas. Vilnius: Logotipas, 2001.

Per du trečdaliai studentų perka vadovėlius. Universitetų studentai juos perka dažniau nei kolegijų (atitinkamai 70,6 proc. ir 57,6 proc.). Atrodo, kad tokį santykį labiau lemia akademinės aspiracijos.

Universitetų studentai palankiau vertina vadovėlių kainas. Tai, kad skirtingose aukštosiose mokyklose besimokančiųjų požiūris į kainas skiriasi, gali lemti atsitiktiniai, situaciniai veiksniai.

Požiūris į vadovėlių kainas iš dalies priklauso ir nuo studijų programos (dažniausiai socialinių ir medicinos mokslų studijų programų studentai nurodo, kad kainos didelės, studijų formos (neakivaizdinių studijų programų studentai vos ne dvigubai dažniau nei dieninių nurodo, kad vadovėlių kainos labai didelės) bei studijų finansavimo (mokantys už studijas studentai taip pat daug dažniau teigia, kad vadovėlių kainos didelės).

Tyrimo duomenys leidžia manyti, kad požiūriui į studijų kainas labiausiai turi poveikį socialiniai veiksniai. O aukštųjų mokyklų studentų galimybės apsirūpinti šiuolaikiškais vadovėliais yra nepakankamos.

Svarbiausi Bolonijos proceso dokumentai. Bolonijos–Bergeno laikotarpis 1999–2005. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2005.

CONTEMPORARY STUDENTS' ATTITUDE TO TRADITIONAL (PRINTED) TEXTBOOKS

Elvyda Martišauskienė

Summary

Life-long learning, as a key challenge of the 21st century, is changing attitude to all components of education process. The aim of the article is to discuss students' attitude to traditional teaching/learning material, i.e. textbooks, in two aspects: their contemporality and accessibility.

82% of university students and 73.9% of college students use textbooks often and very often. However, only one third (32.9%) of students are satisfied with their *contemporality* for only such proportion of textbooks meet the study programmes. A special attention should be paid to part-time students' provi-

sion with textbooks meeting the study programmes since only one fifth of them use textbooks. However, this form of study in the context of life-long learning is promising.

Only one third (32.9%) of the textbooks have been printed in the last 5 years. According to the students' opinion, exactly the same proportion of textbooks satisfies the requirements of study programmes. Such precise coincidence of the data cannot be accidental and raises the problem of textbooks' suitability. Moreover, a bigger number of new textbooks are available in younger higher education institutions (in colleges and Vytautas Magnus University).

Provision of higher education institutions with contemporary textbooks is insufficient. A special attention should be paid to publishing of new textbooks (especially of natural, exact and technology studies programmes).

Accessibility of textbooks is mainly conditioned by possibility to use them. Two thirds of students buy textbooks. University students buy textbooks more

other than those of colleges (respectively 70,6% and 57,6%). This relation may be mainly determined by academic aspirations.

University students have a more favourable attitude to textbooks prices. The fact that attitudes to prices vary with different institutions may be caused by accidental and situational factors.

Attitude to textbook prices partially depends on study programme (high prices are most frequently indicated by students of social and medicine programmes), on study forms (part-time study programme students refer to very expensive textbooks twice as often as full-time students) and on study financing (students who pay for their studies point out high textbooks prices much more frequently).

The research data allows for conclusion that attitude to prices of studies are mainly affected by social factors.

The present situation regarding contemporarity and accessibility of printed textbooks can be solved integrating efforts of lecturers, university administrations and publishing houses.

Įteikta 2006 06 21

Priimta 2006 06 30